

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 367

Gospodarka przestrzenna Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Redaktorzy naukowi

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Justyna Mroczkowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-474-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej.....	13
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Dzienna mobilność mieszkańców małych miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.....	21
Magdalena Belof: Wyzwania planowania przestrzennego na poziomie regionalnym	30
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Efektywność ekonomiczna realizacji dróg dla zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	38
Joanna Cymerman: Uwarunkowania przekształceń struktury własnościowej gruntów na Pomorzu Środkowym w latach 2000–2012.....	50
Łukasz Damurski: Uczestnicy procesu podejmowania decyzji przestrzennych na szczeblu lokalnym. Teoria i praktyka.....	59
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych	68
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego.....	76
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kształtowanie kapitału ludzkiego.....	90
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Ocena efektywności kosztowej rozwiązań kształtujących retencję zlewni rzecznej jako sposobu ograniczania zagrożenia powodziowego	102
Marian Kachniarz: Prymusi i maruderzy – aktywność inwestycyjna gmin dolnośląskich	112
Anna Katola: Znaczenie równości płci dla długookresowego wzrostu gospodarczego.....	119
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne a podatki od nieruchomości.....	128
Lidia Klos: Zanieczyszczenia obszarowe na terenach wiejskich województwa zachodniopomorskiego	136
Piotr Krajewski: Problemy planistyczne na terenach parków krajobrazowych w sąsiedztwie Wrocławia na przykładzie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.....	147

Natalia Krawczyszyn: Kierunki polityki turystycznej w euroregionach polsko-czeskich – unifikacja czy dywersyfikacja produktu turystycznego po- granicza?	155
Barbara Kryk: Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożo- nej wykluczeniem społecznym	163
Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a jakość usług publicznych w praktyce badań na poziomie lokalnym	170
Grażyna Leśniewska: Wpływ rodziny na kształtowanie postawy obywatel- skiej społeczeństwa	178
Jerzy Ładysz: Kierunki rozwoju zielonej infrastruktury we wrocławskim ob- szarze funkcjonalnym	186
Urszula Markowska-Przybyła: Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego	196
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Realizacja wybranych programów wspierających rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”	204
Piotr Mijał: Aspekty prawne konkurencyjności specjalnych stref ekono- micznych	214
Katarzyna Milewska-Osiecka: Nowe budownictwo mieszkaniowe w świe- tle polityki funkcjonalno-przestrzennej strefy podmiejskiej Łodzi	223
Agnieszka Ogrodowczyk: Polityka mieszkaniowa a współczesne przekształ- cenia obszarów śródmiejskich – przykład Łodzi	232
Jan Polski: Ekologiczne, społeczne i ekonomiczne aspekty ładu przestrzen- nego w regionie	240
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Poziom rozwoju in- frastruktury społecznej we Wrocławiu	248
Zbigniew Przybyła: Rozwój zrównoważony jako koncepcja dynamiczna kształtowania przestrzeni gospodarczej	256
Adam Przybyłowski: Stan infrastruktury transportu drogowego w Polsce z uwzględnieniem aspektów bezpieczeństwa	261
David Ramsey: Ocena atrakcyjności osiedli we Wrocławiu	272
Janusz Rosiek: Wpływ implementacji pakietu klimatyczno-energetycznego (PKE) Unii Europejskiej na równoważenie rozwoju społeczno-gospodar- czego krajów członkowskich ugrupowania	281
Anna Skorwider-Namietko, Jarosław Skorwider-Namietko: Gospodarka odpadami jako element zarządzania strategicznego w jednostkach samo- rządu terytorialnego	292
Beata Skubiak: Polityka regionalna wobec zmian demograficznych	301
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Kapitał społeczny jako czyn- nik wspierający innowacyjność małych przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego	310

Agnieszka Stacherzak: Typologia funkcjonalna gmin Dolnego Śląska a Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.....	322
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subiektywne i obiektywne mierniki ubóstwa energetycznego	332
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Podstawy ekonomiczne kształtowania i racjonalnego wykorzystania miejskiego systemu zielonej infrastruktury	340
Katarzyna Tarnawska: Analiza determinant rozwoju regionalnego w świetle ewolucyjnej geografii ekonomicznej	350
Alina Walenia: Polityka spójności Unii Europejskiej a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi.....	359
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: Strategie rozwoju gmin mających obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych a model zrównoważonego rozwoju	370
Marcelina Zapotoczna: Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania potrzeb mieszkaniowych w Polsce	378
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Ograniczenia i możliwości zwiększania lesistości w aglomeracji poznańskiej na przykładzie gminy Rokietnica.....	387
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Analiza zmian cen transakcyjnych gruntów niezabudowanych w gminie Września w latach 2002–2009	394

Summaries

Franciszek Adamczuk: Tritia – a new form and institution of European integration	20
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Daily mobility of small town's inhabitants in Łódź Metropolitan Area	29
Magdalena Belof: Challenges of regional spatial planning.....	37
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Economic efficiency of building the roads for the residential areas in the local spatial management plans	48
Joanna Cymerman: Conditions of changes in the structure of land ownership in Central Pomerania in the years 2000–2012	58
Łukasz Damurski: Stakeholders of the spatial decision-making process on a local level. Theory and practice	67
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Polyfunctionality or monofunctionality of spas in the face of spatial transformations?	75
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: EU funds as the tourist function raising factor in the selected tourist communes of Jelenia Góra region	88

Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland and the formation of human capital.....	101
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Cost-effectiveness evaluation of solutions shaping river basin retention as a method of flood risk reduction.....	111
Marian Kachniarz: Top leaders and stragglers – investment activity of Lower Silesia communities.....	118
Anna Katola: The importance of gender equality for long-term growth.....	127
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Functional and spatial transformation and the real estate taxes.....	135
Lidia Kłos: Territorial pollution in rural areas of the West Pomeranian Voivodeship.....	146
Piotr Krajewski: Planning problems in the areas of landscape parks near Wrocław on the example of Ślęzański Landscape Park.....	154
Natalia Krawczynszyn: Trends of tourism policy in Polish-Czech euroregions – unification or diversification of border tourist product?.....	162
Barbara Kryk: Draft model of support in the labor market of young people at risk of social exclusion.....	169
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. quality of public services in practice of research at the local level.....	177
Grażyna Leśniewska: Family influence on the attitudes of citizens society..	185
Jerzy Ładysz: Directions of development of green infrastructure in the Wrocław functional area.....	195
Urszula Markowska-Przybyła: Application of experimental economics for measuring of social capital.....	203
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Implementation of selected programs supporting agriculture in the Landscape Park “Barycz Valley”.....	213
Piotr Mijał: Legal aspects of competitiveness of Special Economic Zones ...	222
Katarzyna Milewska-Osiecka: New housing construction within the spatial policy for suburban zone of Łódź.....	231
Agnieszka Ogrodowczyk: Housing policy and contemporary changes of the inner city – example of Łódź.....	239
Jan Polski: Ecological, public and economic aspects of the spatial order in the region.....	247
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Level of social infrastructure development in Wrocław.....	255
Zbigniew Przybyła: Sustainable development as a dynamic idea of shaping the economic space.....	260
Adam Przybyłowski: Road transport infrastructure development in Poland with special emphasis on safety issues.....	271
David Ramsey: Assessment of districts attractiveness in Wrocław.....	280

Janusz Rosiek: Impact of the implementation of the EU Climate and Energy Package (EU CEP) on socio-economic development of selected EU countries	291
Anna Skorwider-Namiołko, Jarosław Skorwider-Namiołko: Waste management as a part of the strategic management in local self-government units	300
Beata Skubiak: Regional policy in the face of demographic changes	309
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Social capital as a factor supporting innovative small businesses on the example of the Lublin Voivodeship	321
Agnieszka Stacherzak: Functional typology of Lower Silesia municipalities and “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020”	331
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subjective and objective measures of fuel poverty	339
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Economic principles of development and rational use of urban green infrastructure system	349
Katarzyna Tarnawska: Theoretical analysis of regional development determinants in the light of evolutionary economic geography	358
Alina Walenia: EU cohesion policy vs. system changes in public finance management	369
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: The development strategies of communes, which are areas of special natural values with regard to the sustainable development model	377
Marcelina Zapotoczna: Taxonomic analysis of spatial differentiation of housing needs in Poland	386
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Limitation and possibilities of forestation growth in the Poznań agglomeration on the example of the Rokietnica commune	393
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Transaction prices changes analysis of undeveloped properties in the municipality of Września in the years 2002–2009	400

Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

FUNDUSZE UNIJNE CZYNNIKIEM KSZTAŁTUJĄCYM FUNKCJĘ TURYSTYCZNĄ W WYBRANYCH GMINACH REGIONU JELENIOGÓRSKIEGO

Streszczenie: Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej pozwala na finansowanie rozwoju turystyki ze środków unijnych. Można je wykorzystać m.in. na modernizację i rozbudowę infrastruktury turystycznej, która jest jednym z istotnych czynników stanowiących o poziomie rozwoju funkcji turystycznej miejscowości lub regionu. Celem artykułu jest ocena wykorzystania środków z funduszy europejskich na przedsięwzięcia infrastrukturalne w dziedzinie turystyki w trzech gminach turystycznych w regionie jeleniogórskim, tj. w Karpaczu, Szklarskiej Porębie i Świeradowie-Zdroju. Osiągnięciu celu badawczego służyła analiza absorpcji środków z funduszy europejskich w poszczególnych gminach. Badania wykazały m.in. zróżnicowanie aktywności w pozyskiwaniu środków unijnych w gminach w zależności od stopnia realizacji funkcji turystycznej, a także wpływ wykorzystania środków na rozwój funkcji turystycznej, w szczególności zagospodarowania turystycznego.

Słowa kluczowe: obszar recepcji turystycznej, zagospodarowanie turystyczne, funkcja turystyczna, fundusze unijne.

DOI: 10.15611/pn.2014.367.08

1. Wstęp

Od początku lat 90. XX w. Polska coraz efektywniej korzysta ze wsparcia finansowego oferowanego przez Unię Europejską, początkowo w ramach funduszy przedakcesyjnych (Phare, ISPA, SAPARD¹), a po akcesji do Wspólnoty w ramach funduszy w perspektywach finansowych: najpierw 2004–2006 (EFRR, EFS, FS, EFOiGR,

¹ Phare – Program Pomocy Polsce i Węgrom w Restrukturyzacji Gospodarki, ISPA – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej, SAPARD – Specjalny Przedakcesyjny Program na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich.

FIOR²), a obecnie 2007–2013 (EFRR, EFS, FS, EFR³). Od 2014 r. zacznie obowiązywać nowy okres finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego kraju z budżetu unijnego, tj. perspektywa 2014–2020. W trwającym okresie finansowania (2007–2013) zasady korzystania Polski i jej regionów określają Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (częściej nazywane Narodową Strategią Spójności). Ustalono, że alokacja środków unijnych odbywać się będzie na podstawie programów operacyjnych krajowych (PO IG, PO KL, PO IiŚ, PO RPW, PO PT, EWT, EFRROW, EFR⁴) i regionalnych programów operacyjnych (RPO), przygotowanych dla każdego województwa.

Najważniejszym instrumentem finansowym wspomagającym rozwój infrastruktury turystycznej jest obecnie EFRR, którego środki rozdysponowywane są w ramach regionalnych programów operacyjnych, a w przypadku Dolnego Śląska w ramach RPO Województwa Dolnośląskiego. O środki na inwestycje turystyczne ubiegać się można również w ramach programów operacyjnych: Innowacyjna Gospodarka oraz Infrastruktura i Środowisko.

Celem artykułu jest ocena skali wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej na rozwój zagospodarowania turystycznego w trzech gminach województwa dolnośląskiego, w których funkcja turystyczna pełni podstawową rolę w gospodarce lokalnej. W procesie badawczym poszukiwano również odpowiedzi na pytanie o istnienie zależności między wykorzystaniem środków unijnych a poziomem rozwoju funkcji turystycznej mierzonej m.in. takimi miernikami jak: liczba miejsc noclegowych, wskaźniki Baretje/Deferta, gęstości i rozwoju bazy noclegowej, Deferta, Schneidera czy Charvata. Podstawą analizy były informacje pozyskane głównie ze źródeł wtórnych, tj. raportów Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego i Krajowego Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli 2007–2013 oraz zasobów internetowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (www.funduszeuropejskie.gov.pl, www.mapadotacji.gov.pl) i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego (<http://www.mapa.rpo.dolnyslask.pl>). Ocena dotyczyła perspektywy finansowej 2007–2013, w przypadku której dostrzega się zdecydowany wzrost aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw turystycznych korzystających z pomocy unijnej. Wynika to zresztą z zaplanowanych we wspomnianej perspektywie kierunków alokacji funduszy europejskich. Aktualność danych

² EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFS – Europejski Fundusz Społeczny, FS – Fundusz Spójności, EFOiGR – Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, FIOR – Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa.

³ EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFS – Europejski Fundusz Społeczny, FS – Fundusz Spójności, EFR – Europejski Fundusz Rybacki.

⁴ PO IG – Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki, PO IiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, PO RPW – Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, PO PT – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2007–2013 i EWT – Europejska Współpraca Terytorialna, EFRROW Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich, EFR – Europejski Fundusz Rybacki.

gromadzonych do analizy wynikała z ich dostępności na wspomnianych portalach. W artykule przyjęto stan na dzień 31.08.2013 r.

2. Gmina jako obszar recepcji turystycznej

Pojęcie obszaru recepcji turystycznej (ort) najczęściej stosowane jest w literaturze z zakresu ekonomiki, zarządzania i marketingu w turystyce. Istnieją różne podejścia do definiowania wspomnianej kategorii w zależności od nauki, na gruncie jakiej jest ona rozpatrywana. W ujęciu ekonomicznym najczęściej spotyka się definicje obszaru turystycznego zorientowane na popyt lub na podaż albo uwzględniające obie strony rynku turystycznego jednocześnie. Swój znaczący wkład w wyjaśnianie analizowanego pojęcia wnieśli przedstawiciele zarówno świata nauki, jak i polityki⁵. Nie wdając się w dyskusję nad poprawnością poszczególnych definicji, na potrzeby artykułu przyjęto za M. Żemłą, że obszar recepcji turystycznej to „dowolny obszar (miejscowość lub jej część, grupa miejscowości, region, państwo) będący miejscem koncentracji ruchu turystycznego i wywołanych przez niego skutków społeczno-ekonomicznych i przyrodniczych, posiadający takie walory i zagospodarowanie turystyczne, że postrzegany może być przez turystów jako odrębna i jednolita całość, i jest przez nich traktowany jako jedna z dostępnych alternatyw (marek) branych pod uwagę w procesie podejmowania decyzji o wyborze produktu turystycznego”⁶. Podejście to stanowi próbę integracji podażowego i popytowego rozumienia pojęcia obszaru recepcji turystycznej. W myśl tej definicji gmina jest obszarem turystycznym wówczas, gdy:

- jest przestrzenią, w której występuje ruch turystyczny w ponadprzeciętnej wielkości (koncentracja ruchu turystycznego),
- występujący w niej ruch turystyczny jest na tyle duży, że wywołane nim skutki ekonomiczno-społeczne stają się wyraźne i znaczące dla rozwoju gminy,
- dysponuje walorami turystycznymi i odpowiadającym im zagospodarowaniem turystycznym, które stanowią przedmiot zainteresowania turystów i przedmiot decyzji nabywczych przez nich podejmowanych,
- występuje na rynku turystycznym jako jedna z wielu możliwości (wielu innych gmin, miejscowości i regionów) branych pod uwagę w procesie podejmowania decyzji przez turystów, dotyczących kierunku wyjazdu turystycznego,

⁵ Pojęcie obszaru recepcji turystycznej definiowane było m.in. przez Komisję Europejską jako obszar, który jest oferowany turystom i przez nich postrzegany jako odrębne miejsce odwiedzin, w ramach którego produkt turystyczny jest koordynowany przez jedną lub kilka organizacji (F. Capone, R. Boix, *Sources of Competitiveness in Tourist Local Systems: An application to Ital. Proceedings of 45th Congress of the European Regional Science Association*, Amsterdam 2003, s. 2, za M. Żemłą, *Wartość dla klienta w procesie kształtowania konkurencyjności obszaru recepcji turystycznej*, GWSH, Katowice 2010, s. 21).

⁶ Tamże, s. 29.

– jest wytwórcą złożonego produktu turystycznego (określanego w literaturze jako megaprodukt), który podlega ocenie turystów w procesie dokonywania wyborów.

Jednym z elementów decydujących o atrakcyjności gminy dla turystów, a jednocześnie nie pozostającym bez wpływu na jej konkurencyjność, jest zagospodarowanie turystyczne. Określane ono bywa również mianem bazy materialnej turystyki lub infrastruktury turystycznej. W myśl najczęściej cytowanej w literaturze przedmiotu definicji O. Rogalewskiego zagospodarowanie turystyczne rozumiane jest jako „zespół komplementarnych obiektów i urządzeń tworzących wyposażenie danego obszaru, służących i umożliwiających zaspokojenie potrzeb turystów w związku z ich przebywaniem na tym obszarze i oprócz walorów turystycznych, stanowi fundamentalny warunek rozwoju turystyki w regionach (szerzej w obszarach turystycznych), decydując o przydatności danej przestrzeni geograficznej dla turystów”⁷. Wielość i różnorodność potrzeb turystów przebywających w miejscu recepcji turystycznej czyni zagospodarowanie turystyczne kategorią złożoną i bardzo zróżnicowaną. Obejmuje ono cztery podstawowe elementy, a mianowicie: bazę noclegową (tj. obiekty i urządzenia umożliwiające turystom nocleg), zaplecze gastronomiczne (obiekty i urządzenia zapewniające turystom wyżywienie), bazę transportową (obiekty i urządzenia umożliwiające turystom przemieszczanie się w celach turystycznych) i tzw. urządzenia towarzyszące. Ostatni element zagospodarowania turystycznego jest bardzo pojemny i obejmuje inne elementy materialne pozwalające realizować pozostałe potrzeby turystów.

Poza wspomnianą czterodzielną klasyfikacją zagospodarowania turystycznego wymienia się również często podział na dwie grupy urządzeń, tj. urządzenia turystyczne tworzące tzw. infrastrukturę (bazę) turystyczną i urządzenia paraturystyczne określane mianem infrastruktury (bazy) paraturystycznej. Podstawową funkcją urządzeń turystycznych jest bezpośrednia obsługa turystów, a powstają one w związku z występowaniem na danym obszarze ruchu turystycznego. Baza paraturystyczna obejmuje natomiast urządzenia zaspokajające potrzeby związane z innymi sferami życia społeczno-gospodarczego⁸ niż turystyka. Powstają one na potrzeby mieszkańców i gospodarki danego obszaru, a turyści korzystają z nich w konsekwencji przebywania na tym obszarze. Do tych urządzeń zalicza się m.in. obiekty infrastruktury technicznej i ogólnej (jak np. wszelkie rozwiązania ułatwiające gromadzenie, przetwarzanie i przesyłanie informacji, ułatwiające dbałość o czystość i porządek, a także dostarczające usług finansowych, handlowych, zdrowotnych itp.).

Zagospodarowane turystyczne determinuje warunki pobytu turystów na danym obszarze i w ten sposób wpływa na jakość wypoczynku. Z tego względu jest ono ważnym kryterium branym przez turystów pod uwagę w procesie podejmowania decyzji o kierunkach wyjazdu. Często staje się ono czynnikiem rozstrzygającym o wyborze

⁷ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, WSiP, Warszawa 1978, s. 7, T. Lijewski, B. Miłkukowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 1985, s. 14.

⁸ O. Rogalewski, wyd. cyt., s. 13.

miejsca docelowego podróży (tak jest np. w przypadku turystyki narciarskiej). Nie sposób nie zauważyć, iż wraz z innymi czynnikami zagospodarowanie turystyczne decyduje o pierwszeństwie w oczach turystów jednych obszarów turystycznych przed innymi. Wynika z tego, że infrastruktura turystyczna oddziałuje na poziom rozwoju funkcji turystycznej danego obszaru.

3. Funkcja turystyczna obszaru

Funkcja turystyczna odnosi się do roli, jaką pełni dana miejscowość, gmina czy region (ogólniej obszar) w otoczeniu, czyli w większej całości przestrzennej (makroregionie, kraju, a nawet w skali świata)⁹. Decyduje ona o określonej „tożsamości” gospodarczej danego obszaru. Jest jego wyróżnikiem umożliwiającym określenie typu danej jednostki przestrzennej, co wyraża się w takich określnikach jak np. gmina turystyczna, gmina uzdrowskowa, miejscowość wypoczynkowa czy miejscowość narciarska. A zatem funkcja turystyczna obszaru wynika bezpośrednio ze znaczenia działalności turystycznej w jego rozwoju społeczno-gospodarczym. W. Kurek i M. Mika definiują funkcję turystyczną obszaru jako wszelką działalność społeczno-ekonomiczną w miejscowości lub regionie, skierowaną na turystów, z której wynika jej (jego) zdolność do zaspokojenia określonych potrzeb¹⁰. Podobnie jako działalność społeczno-ekonomiczną (miejscowości lub obszaru), która skierowana jest na obsługę turystów i którą miejscowość lub obszar spełnia w systemie gospodarki narodowej, rozumie funkcję turystyczną A. Kowalczyk. Zgodnie z koncepcjami rozwoju lokalnego W. Sombarta (tzw. koncepcja bazy ekonomicznej¹¹) i A.C. Nelsona (tzw. koncepcja rozwoju odgórnego¹²) jest to funkcja bardzo ważna, gdyż ma charakter egzogenny, a to przede wszystkim funkcje gospodarcze skierowane na zewnątrz (obsługujące rynki zewnętrzne, polegające na eksporcie dóbr i usług poza określony obszar, gminę, miejscowość czy miasto i przyczyniające się do zasilania gospodarki lokalnej środkami finansowym pochodzącymi spoza niej) są miastotwórcze. Ponadto jest to funkcja szczególnie związana i zależna od innych funkcji społeczno-gospodarczych (np. działalności transportowej, handlowej, budowlanej, kulturalno-rozrywkowej i pozostałych usług), które implikują jej rozwój. Rozwój funkcji turystycznej – na zasadzie sprzężenia zwrotnego – wymusza i pobudza natomiast aktywność wspomnianych sfer działalności człowieka na danym obszarze, przyczyniając się do rozwoju lokalnego w ogóle.

⁹ J. Fischbach, *Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych*, „Turyzm” 1989, nr 5, s. 7–26.

¹⁰ *Turystyka*, red. W. Kurek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 40.

¹¹ Szerzej K. Dziewoński, M. Jerczyński, *Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast*, Prace Geograficzne IG PAN, nr 87, PWN, Warszawa 1971, s. 9–11.

¹² Szerzej A.C. Nelson, *Theories of regional development*, [w:] *Theories of local economic development. Perspectives from across the disciplines*, red. R.D. Bingham, R. Mier, SAGE Publications, Newbury Park – London – New Delhi 1993, s. 27–57.

O tym, czy dany obszar pełni funkcję turystyczną, decydują określone jego trzy łączne cechy, tj. występowanie walorów turystycznych, zagospodarowania turystycznego i ruchu turystycznego¹³.

W procesie identyfikowania funkcjonalnego charakteru danej jednostki przestrzennej (np. gminy) stosuje się system formalnych, statystycznych mierników, obejmujący głównie (tab. 1):

Tabela 1. Interpretacja wskaźników funkcji turystycznej

Wskaźnik	Sposób liczenia i interpretacji wyników
Wskaźnik Baretje/Deferta (zwany wskaźnikiem funkcji turystycznej miejscowości)	Liczba miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców obszaru (wg M. Boyer w jednostkach przestrzennych z dominującą funkcją turystyczną przyjmuje on wartość z przedziału 40–100, a obszary o wartości wskaźnika większej niż 100 zwane są dużymi ośrodkami turystycznymi).
Wskaźnik gęstości bazy noclegowej	Liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 km ² powierzchni obszaru (wg J. Warszńskiej do gmin dobrze rozwiniętych pod względem turystycznym zalicza się te, dla których wskaźnik jest ≥ 50).
Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej	Liczba turystów (ze względu na dostępność danych często zamieniana na liczbę korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania) przypadająca na jedno miejsce noclegowe (w literaturze nie podaje się wielkości tego wskaźnika świadczącej o rozwoju bazy noclegowej, przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na ten rozwój).
Wskaźnik Deferta (zwany wskaźnikiem gęstości ruchu turystycznego)	Liczba turystów (jw. często zamieniana na liczbę korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania) przypadająca na 1 km ² powierzchni obszaru (przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na rozwój funkcji turystycznej).
Wskaźnik Charvata	Liczba udzielonych noclegów przypadająca na 100 mieszkańców obszaru (przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na rozwój funkcji turystycznej).
Wskaźnik Schneidera	Liczba korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania na 100 mieszkańców obszaru (przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na rozwój funkcji turystycznej).
Wskaźnik I Gołębskiego	Liczba podmiotów gospodarczych sektora turystyki przypadająca na jednego mieszkańca obszaru (przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na rozwój funkcji turystycznej).
Wskaźnik II Gołębskiego	Udział liczby podmiotów gospodarczych sektora turystyki w liczbie podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze ogółem obszaru (przyjmuje się ogólnie, że jego wzrost wskazuje na rozwój funkcji turystycznej).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A.R. Szromek, *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej 2012, z. 61, s. 295–309.

¹³ M. Derek, *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego*, UW, Warszawa 2008, niepublikowana praca doktorska, s. 23.

- udział osób zatrudnionych w usługach związanych z obsługą turystów w zatrudnieniu ogółem na danym obszarze (udział gospodarki turystycznej w zatrudnieniu), co nie jest łatwe do ustalenia ze względu na trudność dokładnego wskazania liczby osób zatrudnionych na potrzeby turystów (np. w handlu czy transporcie),
- wskaźniki wyposażenia obszaru w elementy zagospodarowania turystycznego (Baretje/Deferta, gęstości bazy noclegowej, rozwoju bazy noclegowej),
- wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (Deferta, Charvata, Schneidera),
- wskaźniki rozwoju przedsiębiorstw turystycznych (Gołębskiego), trudne do zastosowania ze względu na brak długookresowych danych¹⁴.

4. Charakterystyka badanych gmin jako miejsc recepcji turystycznej

Wybrane do badań gminy Karpacz, Szklarska Poręba i Świeradów-Zdrój należą do najatrakcyjniejszych miejscowości turystycznych Dolnego Śląska, a można przyjąć również i całego kraju. Wskazują na to podstawowe wielkości statystyczne opisujące funkcję turystyczną tych gmin (tab. 2). Karpacz, Szklarska Poręba i Świeradów-Zdrój osiągają wyższe niż przeciętne dla Polski i Dolnego Śląska wskaźniki Baretje/Deferta, gęstości bazy noclegowej, Deferta, Schneidera, Charvata i rozwoju bazy noclegowej, liczby udzielonych noclegów ogółem na jedno miejsce noclegowe oraz liczby udzielonych noclegów ogółem na km².

W ciągu ostatnich dwóch dekad na obszarze badanych gmin zauważalne są zmiany ilościowe i jakościowe w zakresie zagospodarowania turystycznego. Nie tylko systematycznie wzrasta liczba miejsc noclegowych, ale również poprawia się standard obiektów. Dowodem tego jest rosnący udział hoteli w strukturze obiektów zakwaterowania zbiorowego ogółem, a w grupie hoteli rosnący odsetek obiektów średniej i wyższych kategorii, tj. 3* i 4* (tab. 3). Infrastruktura noclegowa wzbogaciła się ostatnio o takie znane hotele jak: Gołębiewski i Sandra (w Karpaczu) czy MedicalSPA Malinowy Dwór (w Świeradowie-Zdroju). Coraz częściej baza noclegowa badanych gmin, zwłaszcza tzw. obiekty typu hotelowego (hotele, motele, pensjonaty i podobne), uzupełniają swoją ofertę usługową o dodatkowe świadczenia głównie w zakresie zabiegów SPA&Wellness, co wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych i pobudza podmioty do poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji. Wzrost liczby obiektów SPA&Wellness jest szczególnie widoczny – co zrozumiałe – w przypadku typowej gminy uzdrowskiej Świeradów-Zdrój. Wszystkie hotele w tym uzdrowsku, znaczna część ośrodków wczasowych, domów wypoczynkowych, a nawet mniejszych pensjonatów świadczy obecnie szerszy lub węższy asortyment usług SPA&Wellness.

¹⁴ W tym artykule również je pominięto z powodu braku dostępności porównywalnych danych w analizowanym okresie 1995–2012.

Tabela 2. Podstawowe wskaźniki statystyczne charakteryzujące funkcję turystyczną w wybranych gminach turystycznych w 2012 r.

Wyszczególnienie	Karpacz	Szklarska Poręba	Świeradów-Zdrój
Wskaźnik Baretje/Deferta (tj. liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców)	190,83	65,20	56,33
Gęstość bazy noclegowej (tj. liczba miejsc noclegowych na km ²)	245,00	59,96	118,10
Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej (tj. liczba korzystających z noclegów ogółem na jedno miejsce noclegowe)	28,41	27,41	24,60
Wskaźnik Deferta (tj. liczba korzystających z noclegów ogółem na 1 km ²)	6 961,46	1 643,27	2 905,48
Wskaźnik Schneidera (tj. liczba korzystających z noclegów ogółem na 100 mieszkańców)	5 422,35	1 786,94	1 385,76
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego Charvata (tj. liczba udzielonych noclegów ogółem na 100 mieszkańców)	16 378,81	5 790,79	8 176,52
Gęstość ruchu turystycznego (tj. liczba korzystających z noclegów ogółem na km ²)	6 961,46	1 643,27	2 905,48
Liczba udzielonych noclegów ogółem na jedno miejsce noclegowe	85,83	88,81	145,17
Liczba udzielonych noclegów ogółem na 1 km ²	21 027,87	5 325,21	17 143,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.gov.pl, dostęp 10.09.2013 r.

Porównanie badanych gmin pod względem ich wyposażenia w bazę noclegową pozwala mówić o pewnym jego zróżnicowaniu (tab. 3), a mianowicie:

1. Największą liczbą obiektów noclegowych (w tym hoteli) i miejsc noclegowych dysponuje Karpacz.

2. Największa liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 obiekt noclegowy charakteryzuje się również Karpacz.

3. Karpacz osiąga także najwyższe wartości w przypadku wszystkich wskaźników funkcji turystycznej.

4. Prawie wszystkie przedstawione w tabeli 3 wskaźniki w badanym okresie 1995–2012 rosną w przypadku Karpacza i Świeradowa-Zdroju, a większą ich dynamikę wykazuje gmina Świeradów-Zdrój.

5. Największe wahania dotyczące zaplecza noclegowego pod względem liczby obiektów charakteryzują Szklarską Porębę, w tej gminie mamy również najniższe wartości analizowanych mierników funkcji turystycznej (oprócz liczby miejsc noclegowych).

Tabela 3. Wskaźniki funkcji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem wyposażenia badanych gmin w obiekty bazy noclegowej w latach 1995–2012

Wyszczególnienie	2012	2011	2010	2005	2000	1995
1	2	3	4	5	6	7
Liczba obiektów noclegowych						
Karpacz	128	119	146	149	158	158
Szklarska Poręba	100	65	68	94	120	146
Świeradów-Zdrój	40	37	38	27	32	20
w tym liczba hoteli						
Karpacz	18	18	17	16	13	7
Szklarska Poręba	14	12	12	14	9	2
Świeradów-Zdrój	8	7	8	6	6	2
w tym liczba hoteli 3* i 4*(tj. suma hoteli 3* i 4*, w nawiasie podano liczbę hoteli 4*)						
Karpacz	15 (2)	15 (2)	13 (1)	9 (-)	6 (-)	2(-)
Szklarska Poręba	7 (1)	7 (1)	7 (1)	4 (1)	3 (1)	1 (-)
Świeradów-Zdrój	4 (2)	4 (2)	2 (1)	1 (-)	1 (-)	1 (-)
Liczba miejsc noclegowych						
Karpacz	9 555	8 645	7 057	6 721	6 853	6 436
Szklarska Poręba	4 497	3 747	3 741	5 147	5 942	5 143
Świeradów-Zdrój	2 480	2 483	2 328	1 638	1 976	1 190
Średnia liczba miejsc noclegowych w obiekcie						
Karpacz	74,65	72,65	48,34	45,11	43,37	40,73
Szklarska Poręba	44,97	57,65	55,01	54,76	49,52	35,23
Świeradów-Zdrój	62,00	67,11	61,26	60,67	61,75	59,50
Wskaźnik Baretje/Deferta (liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców)						
Karpacz	190,8	172,9	139,9	132,9	129,3	115,1
Szklarska Poręba	65,2	53,87	53,29	72,43	80,43	62,7
Świeradów-Zdrój	56,33	55,77	51,52	35,8	41,87	23,94
Gęstość bazy noclegowej(liczba miejsc noclegowych na 1 km ²)						
Karpacz	245,00	221,67	180,95	172,33	175,72	165,03
Szklarska Poręba	59,96	49,96	49,88	68,63	79,23	68,57
Świeradów-Zdrój	118,10	118,24	110,86	78,00	94,10	56,67
Wskaźnik Deferta (liczba korzystających z noclegów ogółem na 1 km ²)						
Karpacz	6 961,46	5 542,56	4 454,79	4 133,56	3 990,28	3 915,59
Szklarska Poręba	1 643,27	1 330,23	1 395,79	1 817,51	1 756,05	1 290,91
Świeradów-Zdrój	2 905,48	4 114,86	3 517,00	1 105,43	1 458,95	1 302,10
Wskaźnik Schneidera (liczba korzystających z noclegów na 100 mieszkańców)						
Karpacz	5 422,35	4 324,06	3 443,75	3 187,21	2 936,25	2 731,81

1	2	3	4	5	6	7
Szklarska Poręba	1 786,94	1 434,26	1 491,23	1 918,28	1 782,67	1 180,28
Świeradów-Zdrój	1 385,76	1 940,97	1 634,37	507,41	649,25	550,07
Wskaźnik Charvata (liczba udzielonych noclegów na 100 mieszkańców)						
Karpacz	16 378,81	13 524,40	11 653,20	11 225,03	11 561,15	8 663,99
Szklarska Poręba	5 790,79	4 812,65	4 985,97	7 098,04	8 100,20	4 970,29
Świeradów-Zdrój	8 176,52	8 259,41	7 868,58	4 421,66	4 529,29	1 055,12
Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej(liczba korzystających z noclegów na 1 miejsce)						
Karpacz	28,41	25,00	24,62	23,99	22,71	23,73
Szklarska Poręba	27,41	26,63	27,98	26,48	22,16	18,83
Świeradów-Zdrój	24,60	34,80	31,73	14,17	15,51	22,98

Objaśnienia: * suma hoteli 3* i 4* (w nawiasie podano liczbę hoteli 4*)

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.gov.pl, dostęp 10.09.2013 r.

Korzystne zmiany w zagospodarowaniu turystycznym w badanych gminach nie odnoszą się tylko do bazy noclegowej. Poprawa dotyczy również usług gastronomicznych. Rośnie nie tylko liczba lokali dostosowanych do wymagań klientów, ale także ich standard, poprawia się ich estetyka, obsługa i oferta kulinarna.

Podobnie rzecz się ma z infrastrukturą towarzyszącą. W okresie 1995–2012 powstało wiele nowych urządzeń pozwalających na coraz atrakcyjniejsze zagospodarowanie czasu wolnego turystów. Ze względu na objętość artykułu ograniczono się w tym miejscu do podania tylko nowych obiektów i urządzeń bazy towarzyszącej, a mianowicie:

1. Kolej gondolowa wraz z narciarską trasą zjazdową na Stóg Izerski w Świeradowie-Zdroju.

2. Specjalne ścieżki rowerowe – tzw. singletracki – w parku zdrojowym w Świeradowie-Zdroju.

3. Narciarska kolej krzesłkowa na Święteczny Kamień w Szklarskiej Porębie.

4. Park rozrywki Esplanada z letnim torem saneczkowym w Szklarskiej Porębie.

5. Budowa hali sportowej pozwalającej m.in. na organizację pobytów grup sportowych w Karpaczu.

6. Budowa narciarskich tras biegowych w Karpaczu Górnym oraz kolei krzesłkowej w centrum Karpacza.

Największym problemem pozostaje nadal infrastruktura transportowa zarówno wewnętrzna (pozwalająca bez przeszkód przemieszczać się po obszarze), jak i ta decydująca o dostępności komunikacyjnej badanych obszarów. Pomimo wielu wysiłków wciąż nie udało się poprawić znacząco stanu dróg krajowych łączących region jeleniogórski z resztą Polski. Wciąż niezadowalający jest czas przejazdu koleją pomiędzy Jelenią Górą a Wrocławiem. Pozytywnymi zwiastunami poprawy stanu infrastruktury

transportowej mogą być m.in. przebudowa linii kolejowej z Piechowic do Szklarskiej Poręby i budowa obwodnicy miejskiej wraz z tunelem w Karpaczu.

5. Ocena wykorzystania funduszy unijnych przeznaczonych na rozwój zagospodarowania turystycznego w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego

Rozwój funkcji turystycznej jest zależny od podnoszenia konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej obszarów. Jest to m.in. związane ze wzbogacaniem potencjału turystycznego obszaru o nowe elementy, zwłaszcza infrastrukturalne, a także poprawę dotychczasowego zagospodarowania poprzez jego unowocześnianie i podnoszenie standardów obiektów turystycznych. Dość często podstawową przeszkodą uniemożliwiającą rozbudowę i modernizację infrastruktury turystycznej jest niedostatek środków finansowych. Z tego względu jednym z istotniejszych czynników egzogenicznych, umożliwiających rozwój funkcji turystycznej poprzez wzmacnianie zasobów infrastrukturalnych, są fundusze unijne. Pomimo że nie prowadzi się odrębnych statystyk dotyczących finansowania inwestycji turystycznych ze środków Unii Europejskiej, na potrzeby artykułu udało się prześledzić wszystkie projekty zrealizowane w trzech badanych gminach i zidentyfikować te, które dotyczyły infrastruktury turystycznej (tab. 4). Daje to obraz aktywności gmin i jej mieszkańców w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na finansowanie inwestycji pozwalających na poprawę ich konkurencyjności na rynku turystycznym i rozwój funkcji turystycznej.

Nie sposób nie zauważyć istnienia zależności między wielkością dofinansowania a podstawowymi miernikami funkcji turystycznej. Wskaźniki korelacji R osiągają wartości od umiarkowanych [$R \in (0,4-0,6)$] do bardzo wysokich [$R \in (0,9-1,0)$]. Najsilniejsza korelacja dotyczy:

- dotacji na 1 miejsce noclegowe i liczby korzystających z noclegów ogółem $(-1,0)$,
- dotacji *per capita* i liczby miejsc noclegowych $(-0,99)$,
- dotacji *per capita* i liczby korzystających z noclegów ogółem $(-0,86)$,
- dotacji na km^2 i liczby miejsc noclegowych $(-0,84)$,
- dotacji *per capita* i liczby miejsc noclegowych $(-0,73)$.

Umiarkowaną siłę zależności wykazują natomiast następujące cechy:

- dotacji na km^2 i liczby korzystających z noclegów ogółem $(-0,58)$,
- dotacji na projekt i liczby korzystających z noclegów ogółem $(-0,44)$,
- dotacji *per capita* i gęstość bazy noclegowej $(-0,42)$,
- dotacji na km^2 i wskaźnik Baretje/Deferta $(-0,38)$.

Tabela 4. Wykorzystanie środków Unii Europejskiej na finansowanie projektów (inwestycji) na rzecz zagospodarowania turystycznego w latach 2007–2013 w wybranych gminach turystycznych (RPO Województwa Dolnośląskiego, PO Innowacyjna Gospodarka i PO Infrastruktura i Środowisko)

Wyszczególnienie	Karpacz	Szklarska Poręba	Świeradów-Zdrój
Liczba dofinansowywanych projektów (inwestycji) na rzecz zagospodarowania turystycznego w latach 2007–2013	16	25	15
Wartość dofinansowania UE ogółem projektów (inwestycji) na rzecz zagospodarowania turystycznego w latach 2007–2013 (zł)	35 044 713,92	50 623 132,54	37 230 813,91
Dotacja w latach 2007–2013 na 1 projekt (zł)	2 190 294,62	2 024 925,30	2 482 054,26
Dotacja w latach 2007–2013 per capita (zł)	6 999,14	7 339,88	8 455,78
Dotacja w latach 2007–2013 na km ² (zł)	898 582,41	674 975,10	1 772 895,90
Dotacja w latach 2007–2013 na liczbę miejsc noclegowych w roku 2012 (zł)	3 667,68	11 257,09	15 012,42
Dotacja w latach 2007–2013 na średnią liczbę korzystających z noclegów ogółem w okresie 2007–2012 (zł)	173,61	436,77	647,54
Dotacja w latach 2007–2013 na średnią liczbę udzielonych noclegów ogółem w okresie 2007–2012 (zł)	52,69	128,45	109,45

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.gov.pl i <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>, dostęp 10.09.2013 r.

Wskaźniki korelacji są ujemne, co oznacza, że wielkość dotacji na kilometr, *per capita* czy na jedno miejsce noclegowe jest większa w przypadku gmin, które charakteryzują niższe wartości dotyczące wskaźników rozwoju funkcji turystycznej. Oznacza to, że gminy posiadające słabszą pozycję rynkową (wynikającą ze słabiej rozwiniętej funkcji turystycznej) chcą lub też są zmuszone do intensywnego poszukiwania środków zewnętrznych umożliwiających poprawę ich zagospodarowania turystycznego, a tym samym podniesienia konkurencyjności rynkowej.

6. Podsumowanie

Poprawa stanu infrastruktury turystycznej i paraturystycznej w badanych gminach dzięki środkom unijnym prowadzi do rozwoju funkcji turystycznej, choć w różnym stopniu i tempie. Przykładowo Świeradów-Zdrój – miasto osiągające najwyższe wartości w przypadku większości mierników oceniających wykorzystanie funduszy unijnych na finansowanie inwestycji turystycznych (tab. 4) – zanotowało największą dynamikę dotyczącą mierników funkcji turystycznej. W badanym okresie podwoiło ono liczbę obiektów i miejsc noclegowych, a ponad dwukrotnie zwiększyło takie wskaźniki jak: Baretje/Deferta, gęstość bazy noclegowej, Schneidera oraz Charvata.

Środki finansowe pochodzące z Unii Europejskiej okazują się być ważnym czynnikiem wspomagającym rozwój funkcji turystycznej poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury turystycznej. Dotychczas gminy chcące poprawiać stan zagospodarowania turystycznego zmuszone były najczęściej poszukiwać inwestorów zewnętrznych. Ci natomiast stawiali gminom określone warunki, np. żądając zwolnień podatkowych. Pojawienie się środków Unii Europejskiej sprawiło, że inwestycje turystyczne mogą być prowadzone również przez rodzimych przedsiębiorców, którzy są rzeczywiście zainteresowani rozwojem danego obszaru i są z nim związani nie tylko relacjami biznesowymi. W warunkach wsparcia finansowania rozwoju turystyki przez UE gminy o słabiej rozwiniętej funkcji turystycznej (np. Szklarska Poręba) mają zdecydowanie większe szanse poprawy swej konkurencyjności na rynku turystycznym.

Literatura

- Derek M., *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego*, UW, Warszawa 2008, niepublikowana praca doktorska.
- Dziewoński K., Jerczyński M., *Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast*, Prace Geograficzne IG PAN, nr 87, PWN, Warszawa 1971.
- Fischbach J., *Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych*, „Turyzm” 1989, nr 5.
- Lijewski T., Mikulowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 1985.
- Markowski T., *Zarządzanie rozwojem miast*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Nelson A.C., *Theories of regional development*, [w:] *Theories of local economic development. Perspectives from across the disciplines*, red. R.D. Bingham, R. Mier, SAGE Publications, Newbury Park – London – New Delhi 1993.
- Rogalewski O., *Zagospodarowanie turystyczne*, WSiP, Warszawa 1978.
- Szromek A.R., *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej 2012, z. 61.
- Turystyka*, red. Kurek W., Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- www.bdl.gov.pl
- www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Żemła M., *Wartość dla klienta w procesie kształtowania konkurencyjności obszaru recepcji turystycznej*, GWSH, Katowice 2010.

EU FUNDS AS THE TOURIST FUNCTION RAISING FACTOR IN THE SELECTED TOURIST COMMUNES OF JELENIA GÓRA REGION

Summary: Polish accession to the European Union structures allows for tourism development financing from the EU support means. These resources can be invested in, among others, the modernization and extension of tourist infrastructure, which represents one of the crucial factors deciding about the level of tourism function in a destination. The objective of the paper is to evaluate the investment of EU funds in infrastructural tourism oriented projects in three tourist communes located in Jelenia Góra region, i.e. Karpacz, Szklarska Poręba and

Świeradów-Zdrój. The analysis of EU funds absorption in these communes was performed in order to achieve the research objective. The conducted research confirmed that e.g. the diversification of activities in obtaining EU funds by particular communes depends on the level of their tourist function implementation, and also the impact of the usage of European funds on the development of the destination tourist function, in particular on the destination tourist infrastructure.

Keywords: tourist destination, tourist infrastructure, tourist function, EU funds.